

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Tuomainen, Sirpa; Virtanen, Aija

Title: Skype-suomea: kielten raja-aitoja kaatamassa

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Tuomainen, S., & Virtanen, A. (2014). Skype-suomea: kielten raja-aitoja kaatamassa. In Y. Lauranto, & M. Vehkanen (Eds.), *Päättymätön projekti: Puhetta eri S2-foorumeilla* (pp. 54-59). Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. *Kakkoskieli*, 7.
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/135590>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Skype-suomea – kielten raja-aitoja kaatamassa

1 Johdanto

Skandinavian laitoksella, University of California Berkeleyn kampuksella¹, opiskellaan kaikkia pohjoismaisia kieliä kaksivuotisessa ohjelmassa. Suomen kielen toisen vuoden kurssin voi suorittaa useampaan kertaan, ja siitä saa myös opintopisteitä joka lukukausi. Kurseilla on siten opiskelijoita, jotka opiskelevat suomea neljäkin vuotta. Tilanne luo haasteita opettajalle, jonka tehtävänä on kehittää monitasokurssia pienelle ryhmälle oppilaita. Kurssin opiskelijat ovat kuitenkin niitä, joille suomen kieli on tärkeää, ja siten he ovat motivoituneita ja innostuneita – oikeita suomifaneja. Mukana on usein myös niin kutsuttuja perinnekielen oppijoita (engl. *heritage language learners*), eli sukujuuriltaan suomalaisia, jotka jo tuntevat hyvin suomalaista kulttuuria ja joiden suomalaiset taustat osaltaan kannustavat heitä suomen opintoihin.

Pienen ryhmän opetuksen sisältö on mahdollista räätälöidä opiskelijoiden toiveiden ja kielitaitoprofiilien mukaisesti: useimpien toiveena on suullisen kielitaidon kehittäminen. Oppilaat hallitsevat yleensä suomen kielen keskeisimmät rakenteet ja osaavat käyttää kieltä suhteellisen sujuvasti arkitilanteissa, mutta laajempaa sanavarastoa ja kulttuuritietoutta vaativassa kielenkäytössä voi olla vielä vaikeuksia. Sen takia on olennaista korostaa vuorovaikutustaitoja ja tarjota tilaisuuksia suullisten taitojen harjoitteluun. Kuitenkin suomen opettaminen Suomen ulkopuolella luo opetukselle haasteita, sillä autenttisiin keskustelutilanteisiin pääsy on rajoitetumpaa. Opetuksessa apuna on vuosittain kurseilla opettava Fulbright-ohjelman kautta tullut opetusassistentti (Fulbright Language Teaching Assistant, FLTA) joita UCB:ssä suomen kielen oppiaineessa on ollut syyslukukaudesta 2008 lähtien. Tekniikka ja sosiaalinen media ovat myös avanneet yhä enemmän mahdollisuuksia luokkahuoneen ulkopuolisiin kontakteihin (Blake 2013; Jalkanen & Vaarala 2012; Levy & Stockwell 2006).

Tässä artikkelissa keskitytään videovälitteiseen viestintään, joka mahdollistaa kontaktit kohdekielen maahan ja keskusteluihin aiheista, joihin luokkahuoneessa ei ole

1. Jatkossa UCB.

pääsyä. UCB:n ylemmän tason suomen kurssilla on kokeiltu monenlaisia, teknologiaa hyödyntäviä projekteja, joista tässä perehdytään kahteen videokeskustelua hyödyntävään opetusmoduuliin. Nämä moduulit koostuvat suomenkielisten vuorovaikutuskumppaneiden kanssa tehdyistä haastatteluista, jotka kohdistuvat omaan ammatilliseen kiinnostuksen kohteeseen ja ajankohtaiseen tapahtumaan. Projektien esittelyissä tarkastellaan opiskelijoiden kokemuksia teknologian käytöstä omien kieli- ja viestintätaitojen kehittämisessä esseiden, kurssipalautteen ja videoreflektioiden pohjalta. Lisäksi pohditaan, kuinka kyseinen opetusmenetelmä vastuuttaa opiskelijaa perehtymään hänelle itselleen merkityksellisiin kielenkäyttötilanteisiin.

2 Videokontaktit opetuksessa

Kielitunneilla opitaan paljon muutakin kuin kieli- ja vuorovaikutustaitoja. Muun oppimisen ei tulisikaan olla vain sivutuote vaan tavoite (MLA 2007: 2–3). Opiskelijoita tulisi rohkaista ajattelemaan kriittisesti ja kehittämään neuvottelu- ja ongelmanratkaisutaitojaan myös luokkahuoneen ulkopuolella. Videovälitteinen viestintä mahdollistaa tiedon jakamisen ja kartuttamisen kulttuurin keskellä elävien kanssa, mikä motivoi opiskelijoita käyttämään kieltä itselle relevanteissa tilanteissa (Blake 2013: 84–85). Kielenopetuksessa onkin olennaista huomioida transkulttuurainen ja translingvistinen kompetenssi (engl. *transcultural translingual competence*), joka ei rajoitu vain tietoon kohdekielestä ja -kulttuurista vaan rohkaisee opiskelijaa analysoimaan maailmaa ja itseään toisen kielen ja kulttuurin linssin kautta. Tavoitteena on ylittää ja venyttää kielten ja kulttuurien raja-aitoja. (MLA 2007: 4–5.) Opiskelija on itse osallisena pohtimassa, kuinka hän suhteutuu muihin ja kuinka hän voisi parhaiten kehittää omaa kriittistä ajatteluaan niin sanotun natiivin kanssa. On tosin otettava huomioon, että kaikki ei ole ymmärrettävissä tai käännettävissä toisen kielen ja kulttuurin kautta. Keskustelut voivat siten muokata molempien keskustelijoiden käsitystä itsestä ja itsen suhteesta muihin (MLA 2007: 5). Tämänkaltaisessa funktionaalisessa kielenopetuksessa medialla ja teknologialla on keskeinen rooli. Ne tuovat kohdekielen ja -kulttuurin autenttisesti mukaan opiskelutilanteeseen ja rohkaisevat opiskelijaa ottamaan vastuuta kielitaidon kehityksestään ja kannustavat itseohjautuvuuteen.

3 Opetuskokeilut

Opetuskokeiluun osallistuivat vuoden 2013 kevät- ja syyslukukauden edistyneiden kurssien opiskelijat. Keväällä opiskelijoita oli viisi, Kaisu, Iina, Noora, Helvi ja Saku, ja syksyllä kaksi, Noora ja Suvi.² Opiskelijat valitsivat heitä itseään erityisesti kiinnostavan alan tai aiheen, jonka mukaan opettajat etsivät heille jokaiselle suomalaiset haas-

2. Opiskelijat ovat valinneet suomalaiset nimensä itse.

tateltavat. Muutamat oppilaat olivat ilmaisseet epävarmuutensa reaaliaikaisten videohaastatteluiden sujuvuudesta, joten keväällä edettiin askel askeleelta itse haastatteluun. Oppilaat saivat ensin kertoa videolla lempikohteestaan kampuksella. Koska tämä ei ollut vuorovaikutustehtävä, sen oletettiin helpottavan videokammosa. Kevätlukukaudella haastateltavina oli videopelinkehittäjä, tutkija ja kolme suomalaista maahanmuuttajaa. Aiheina olivat videopelien kehittäminen ammattina, tiedenaisen ura Suomessa, kulttuurienvälinen viestintä, Suomi-ikävä ja kirjallisuus. Opiskelijat haastattelivat suomalaisia suomeksi ennalta valmistellun haastattelurungon pohjalta saadakseen lisää näkökulmia teemaan.

Syyslukukaudella 2013 opiskelijat harjoittelivat mielipiteen ilmaisua, tiedonhakua ja tiivistämistä sekä raportointia. Opiskelijat seurasivat kolmen viikon ajan valitsemaansa mediatapahtumaa ja analysoivat löytämiensä artikkeleiden pohjalta, kuinka tapahtumasta uutisoitiin seurantajakson aikana eri medioissa. Opiskelijoiden mielenkiinnon kohteina olivat Marimekko-skandaali sekä Suomen ja Yhdysvaltojen poliittiset kysymykset.

Opintojaksojen tavoitteena oli saada tietoa omasta alasta ja mielenkiinnonkohteista alkuperäislähteestä ilman opettajan välikättä. Opiskelijat saivat videoyhteyden välityksellä kohdemaassa elävän henkilön mielipiteitä aiheista ja saattoivat siten laajentaa omaa transkulttuurallista ja -lingvististä hahmotuskykyään ja ymmärrystään. Haastattelun jälkeen oppilaiden tehtävänä oli tehdä haastatteluun pohjautuva yhteenveto, jossa he pohtivat haastattelutilannetta, vuorovaikutustaitojaan, kielenoppimisstrategioitaan sekä saamaansa informaatiota ja sen relevanssia omaan elämäänsä.

Haastateltavat löytyivät henkilökohtaisten kontaktien ja Facebookin Suomi-sivuston kautta. Oppilaita valmistettiin tunneilla haastatteluun: tarkasteltiin teemoja ja kysymyksiä etukäteen yhdessä sekä harjoiteltiin haastattelutilannetta. Kaikki keskustelut toteutettiin Skype välityksellä haastateltavan ja haastattelijan sopimana aikana. Skype valittiin sen saatavuuden ja helppokäyttöisyyden takia. Skype myös mahdollistaa näytön jakamisen, keskusteluiden nauhoittamisen ja tiedostojen lähettämisen, joten opiskelijan ja opettajan on mahdollista katsoa ja analysoida keskusteluita jälkikäteen. Lisäksi näköyhteys auttaa eleiden ja ilmeiden sekä yhteisen ymmärryksen välittämisessä. (Eaton 2010.)

Oppilaiden haastattelut tallennettiin yliopiston bSpace-opetusalustalle, jossa opiskelijat esittelivät haastatteluita toisilleen ja jonne ne säilöttiin odottamaan opettajan arviointia. Skype-haastattelut olivat osa laajempaa videoportfoliota, jotka korvasivat loppuentit.

4 Opiskelijat viestimässä

Projektit osoittautuivat varsin hyväksi tavoiksi vahvistaa suullista kielitaitoa, ja opiskelijat painottivatkin opintojaksojen monipuolisuutta. Opiskelijoiden mukaan projektit muun muassa kannustivat suomen kielen käyttöön ja laajensivat tavanomaisia

kielenopetuskuvioita. Niissä pääsi myös soveltamaan aikaisemmin opittua. Tehtävät olivat myös haastavia, koska vuorovaikutustilanteen kulkua ei voi ennakoida: keskustelut saattoivat kestää pidempään kuin varsinaisten keskustelukysymysten ja -teemojen ajan, ja ne rönsyilivät usein itse haastatteluteeman ulkopuolelle. Opiskelijat saivat siis enemmän informaatiota kuin mahdollisesti odottivat. He joutuivat ottamaan käyttöön koko kielirepertuaarinsa, jonka vaikeutta Helvi kuvaa seuraavasti (ks. esim. 1).

- (1) Kuitenkin, minä en onnistunut koska minä kysyin vain kysymyksiä että mietin etukäteen. Epäonnistuin impulsiivisesta puhumisesta. Luulen, että hermostuin liian paljon.

Uuden keskustelukumppanin kanssa vuorovaikutus voi olla haastavampaa. Helvi purkaa esseessään panikoitumistaan, mikä saa hänet pohtimaan, miten voisi kehittää kielitaitonsa heikoimpia osa-alueita. Juuri keskustelujen ennakoimattomuus ja haastateltavien puheenvuoroihin reagointi osoittautuivat opiskelijoille vaikeiksi, joten he keskittyivät usein vain ennalta suunnittelemiinsa kysymyksiin. Noora puolestaan kuvasi olleensa hyvin hermostunut etukäteen. Kuitenkin huomattuaan, että haastateltava oli häntäkin hermostuneempi, Noora päätyi ottamaan enemmän vastuuta keskustelun kulusta. Opiskelijat haastattelivat useampaa henkilöä, mikä lievitti jännitystä.

Vaikka haastattelutilanne oli opiskelijoille uusi ja puheenvuoroihin reagointi vaikeaa, opiskelijat arvostivat tilanteen autenttisuutta, kuten Kaisu reflektiossaan kuvaa (ks. esim. 2).

- (2) Tavallaan, minä iloitsin ettei puhunut minulle hitaasti selkosuomeksi, koska minä halusin haastaa itseni olla todellisessa keskustelussa.

Esimerkissä 2 opiskelija määrittelee Skype-keskustelut ”todelliseksi keskusteluksi”, jota välittyvän kuvan mukaan selkosuomeksi käyty keskustelu ei ole. Usein vaarana onkin, ettei opiskelija osaa puhua suomea muuta kuin opettajansa kanssa, koska opetuskieli voi olla toisinaan korostetun yksinkertaistettua. Keskustelut niin sanotun natiivin kanssa mahdollistavat pääsyn kuulemaan ja käyttämään kielen eri variaatioita.

Kielen variaatioiden ohella opiskelijat kokivat saaneensa kuvaa kohdekielen ja -yhteiskunnan arkitodellisuudesta. Useampia vieraita kieliä opiskellut Kaisu korosti reflektiossaan, että kielten tunneilla päädytään usein antamaan kohdekielestä ja -yhteiskunnasta liian ruusuinen kuva (ks. esim. 3).

- (3) Kielen opiskelun alkeiskurssin jälkeen ei pitäisi olla sama kuin matkaopas. Ensimmäistä kertaa pohdittiin yhteiskunnallisia asioita kielikurssilla.

Autenttiset tilanteet, kuten Skype-haastattelut, olivat hänestä piristävä poikkeus. Samoin Iina korosti projektin yhteyttä nykyhetken kielenkäyttöön Suomessa ja aikaisempien lukukausien sisältöihin. Haastatelussa opiskelijat joutuivat kielenkäytön li-

säksi pohtimaan suhdettaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen arvoihin. Sen sijaan perinnekielen opiskelijoille, joille suomalainen yhteiskunta on tutumpi, kohdekielen käyttö avasi uusia näkökulmia. Seuraavassa esimerkissä Noora reflektoi kokemuksiaan suomenkielisestä keskustelustaan äitinsä kanssa (ks. esim. 4).

- (4) Minun äiti on suomalainen, mutta en puhunut koskaan hänen kanssaan suomeksi. Olen aina hermostunut puhua hänen kanssaan suomeksi. Hän puhuu englanti, joten se on helppo vain puhua englanti ja en yritä puhua suomeksi. Tämä projekti sai minut puhumaan äitini suomeksi, joka oli todella hauskaa.

Esimerkistä välittyy, että emotionaalinen side suomen kieleen ja suomalaisuuteen on vahvasti läsnä perinnekielen oppijan kokemuksessa.

5 Pohdinta

Videoneuvotteluprojektit rohkaisivat opiskelijoita ottamaan tuetusti vastuuta omasta oppimisestaan. Opettajan avulla tehty valmistelu sekä opiskelijan itsensä panos ja sitoutuminen tehtävään palkitsivat niin opiskelijan kuin opettajankin. Opiskelijat pääsivät käyttämään suomea itselle merkityksellisissä tilanteissa, mikä lisäsi opiskelijan omaa vastuunottoa. Opiskelijat huomasivat myös suomen kielen siipiensä kantavan uudenaikaisissa ja ennakoimattomissa keskustelutilanteissa.

Vaikka videokeskustelut osoittautuivat tehokkaaksi vuorovaikutustaitojen kehittymistä tukevaksi oppimismenetelmäksi, on asioita, jotka on hyvä ottaa projektin suunnittelussa huomioon. Esimerkiksi eri osapuolten tottuneisuus tai tottumattomuus videoneuvotteluihin vaikuttaa väistämättä vuorovaikutukseen, kuten Helvin reflektiosta (ks. esim. 1) tulee esiin. Jatkossa olisikin hyvä tehdä useampia pienempiä tehtäviä ennen pidempää keskusteluhetkeä, jotta opiskelija olisi tottuneempi videokeskusteluihin. Keskusteluihin valmistautuessaan opiskelijat tarvitsevat tukea haastattelurungon ja harjoitteluhaastatteluiden tekemisessä. Näin opiskelijat saavat oikea-aikaista tukea, kun haastatteluteema vielä elää. Jaksot vaativat opettajalta enemmän ennakkovalmisteluita, mutta opiskelijoiden ottaessa yhä enemmän vastuuta omasta tekemisestään, opettajan rooli muuttuu ohjaajaksi ja kannustajaksi. Tarkastelun kohteena olevilla kursseilla opettaja auttoi löytämään opiskelijan kiinnostuksen kohteena olevien ammattien edustajia. Opiskelijaa itseäänkin voi rohkaista ottamaan yhteyttä yritykseen tai oppilaitokseen sopivien haastateltavien löytämiseksi. Käytännössä myös videokeskusteluiden ajankohdan sopiminen aikaeron takia osoittautui haastavaksi, ja vääjäämättömiä teknisiä ongelmia ilmaantui.

Kuitenkin videokeskustelut tarjoavat väylän kielellisiin resursseihin – kuten ammattialakohtaiseen tietoon ja erilaisiin autenttisiin kieli- ja kulttuurikokemuksiin –, joita opettajalla ei välttämättä ole tarjottavanaan. Kaiken kaikkiaan opintojaksojen aikana opiskelijat pääsevät oman kielitaitonsa kehittämisen lisäksi itseohjautuvasti suh-

teuttamaan käsityksiään sekä suomalaisista että suomalaisesta yhteiskunnasta verrattuna maanmiehiinsä ja omaan yhteiskuntaansa. Projektit antavat myös opiskelijoille tilaisuuden ottaa vastuuta valmiuksiensa mukaan sekä venyttää omien kieli- ja kulttuurikäsitystensä välisiä raja-aitoja.

Sirpa Tuomainen toimii suomen kielen lehtorina sekä Suomen kielen ja kulttuurin koordinaattorina University of Californian Berkeleyn kampuksella.

Aija Virtanen on suomen kielen jatko-opiskelijana Jyväskylän yliopiston kielten laitoksessa, ja hän oli FLTA-stipendiaattina University of Californian Berkeleyn kampuksella lukuvuonna 2013–2014.

Lähteet

- BLAKE, ROBERT J. 2013: *Brave new digital classroom. Technology and foreign language learning.*, Washington DC: Georgetown University Press.
- EATON, SARAH ELAINE 2010: How to use Skype in the ESL/EFL classroom. – *The Internet TESL Journal* XVI (11). <http://iteslj.org/Techniques/Eaton-UsingSkype.html> (18.2.2014)
- JALKANEN, JUHA – VAARALA, HEIDI 2012: Opettamisesta oppimiseen – oppimateriaaleista toimintaan.– *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* huhtikuu 2012. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40244/opettamisesta-oppimiseen-oppimateriaaleista-toimintaan.pdf?sequence=1> (luettu 18.2.2014)
- LEVY, MIKE – STOCKWELL, GLENN 2006: *Call dimensions. Options and issues in computer-assisted language learning.* Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- MLA = Modern Language Association 2007. *Foreign languages and higher education. new structures for a changed world.* <http://www.mla.org/flreport> (luettu 3.2.2014)